MMFS 09.44

Ekim 2026

İş Sağlığı ve Genel Köpek Bakım Kılavuzu

Türkiye Cumhuriyeti Milli Mayın Faaliyet Otoritesi
Millî Savunma Bakanlığı
Millî Mayın Faaliyet Merkezi Dairesi Başkanlığı
Makina ve Kimya Endüstrisi Kurumu Genel Müdürlüğü Yerleşkesi
Dögol Caddesi No:4 Anadolu Meydanı (Tandoğan)
06330 Yenimahalle / Ankara/TÜRKİYE

E-posta: turmac@msb.gov.tr
Tel: 0 (312) 4025430-31-32-33
Faks: 0 (312) 2131826
(Web: https://msb.gov.tr/Mafam)

Uyarı

Bu doküman, kapak sayfasında belirtilen tarihten itibaren yürürlüktedir. Milli Mayın Faaliyet Standartları (MMFS) sürekli gözden geçirme ve revizyona tabi olduğundan, kullanıcılar dokümanın durumunu doğrulamak için, MAFAM İnternet sitesine (https://msb.gov.tr/Mafam) başvurmalıdır.

Telif Hakkı

Bu doküman, bir Milli Mayın Faaliyet Standardıdır (MMFS) ve telif hakları MAFAM'a aittir. Bu doküman veya bir kısmı, MAFAM'ın önceden yazılı izni olmaksızın, hiçbir biçimde veya vasıtayla ve başka amaçlarla kopyalanamaz, saklanamaz veya iletilemez.

Bu doküman satılamaz.

Türkiye Cumhuriyeti Milli Mayın Faaliyet Otoritesi

Millî Savunma Bakanlığı
Millî Mayın Faaliyet Merkezi Dairesi Başkanlığı
Makina ve Kimya Endüstrisi Kurumu Genel Müdürlüğü Yerleşkesi
Dögol Caddesi No:4 Anadolu Meydanı (Tandoğan)
06330 Yenimahalle / ANKARA

E-posta: turmac@msb.gov.tr
Tel: 0 (312) 4025430-31-32-33
Faks: 0 (312) 2131826
(Web: https://msb.gov.tr/Mafam)

MMFS-Ekim 2026

Tüm hakları saklıdır.

İçindekiler

Önsöz iv
Giriş v
1. Kapsam 1
2. Referanslar 1
3. Terimler, Tanımlar ve Kısaltmalar 1
4. Sağlık Hizmeti 3
4.1. Genel 3
4.2. İlk Tarama 3
4.3. Başlıca Sağlık Gereksinimleri 3
4.4. Egzersiz 4
5. Sağlık Kontrolü 4
5.1. Genel Sağlık Kontrolü 4
5.2. Tıbbi Kayıtlar 5
5.3. Günlük Sağlık Kontrolleri 5
5.4. Kapsamlı Sağlık Kontrolleri 5
5.5. HTS Eğitim Gereksinimleri 5
5.6. HTS Tıbbi Desteği 5
6. Beslenme Gereksinimleri 6
6.1. Genel Beslenme Gereksinimleri 6
6.2. Yiyecek Gereksinimleri 6
6.3. Su Gereksinimleri 6
7. Kulübe Gereksinimleri 6
7.1. Temel Kulübe Gereksinimleri 6
7.2. Kalıcı Kulübe Tesisi 7
7.3. Geçici Kulübe Tesisi 7
7.4. Karantina Gereksinimleri 8
8. Hayvanların Taşınması 9
8.1. Hayvanların Genel Taşınması 9
8.2. Taşıma Kafesi Gereksinimleri 9
8.3. Taşımadan Sonra İyileşme 10
9. Bulaşıcı ve Salgın Hastalıklar 10
10. Hayvanların Emekliliği 10
11. Hayvanların Ötanazisi 11

12. Yasal ve Mevzuata Uygunluk 11
13. Değerlendirme ve Sürekli İyileştirme 11
14. Çevresel Hususlar 11
15. Sorumluluklar 12
15.1. Millî Mayın Faaliyet Otoritesi (MMFO) 12
15.2. HTS Kuruluşları 12
15.3. Bağışçılar (donörler) ve Uluslararası Kuruluşlar 12
EK-A Referanslar 14
EK-B Günlük ve Üç Aylık Sağlık Kontrol Noktaları 15
EK-C Kalıcı Köpek Kulübesi Tesis Gereksinimleri 17
Değişiklik Kaydı 19

Önsöz

İnsani mayın temizleme programları için uluslararası standartlar, ilk olarak Temmuz 1996'da Danimarka'da yapılan uluslararası teknik konferansta çalışma grupları tarafından önerilmiştir. Mayın temizlemenin tüm yönleri için ölçütler belirlenmiş; standartlar önerilmiş ve **"temizleme"** için evrensel bir tanım üzerinde uzlaşılmıştır. 1996 yılı sonlarında, Danimarka'da önerilen ilkeler, Birleşmiş Milletler (BM) öncülüğündeki bir çalışma grubu tarafından geliştirilmiş ve İnsani Mayın Temizleme Faaliyetleri için Uluslararası Standartlar hazırlanmıştır. Birinci baskı, Mart 1997'de BM Mayın Eylem Servisi (UNMAS) tarafından yayımlanmıştır.

Bu ilk standartların kapsamı, başta mayın risk eğitimi ve mayın mağdurlarına yardımı olmak üzere mayın faaliyetinin diğer bileşenlerini içerecek ve operasyonel usuller, uygulamalar ve normlarda yapılan değişiklikleri yansıtacak şekilde genişletilmiştir. Standartlar yeniden geliştirilmiş ve Uluslararası Mayın Faaliyet Standartları (IMAS) adını almıştır.

Birleşmiş Milletler, standartların geliştirilmesi ve sürdürülmesi dâhil olmak üzere, mayın faaliyet programlarının etkili biçimde uygulanması ve teşvik edilmesinden genel olarak sorumludur. Bu bağlamda UNMAS, Birleşmiş Milletler bünyesinde, IMAS'ın geliştirilmesi ve sürdürülmesinden sorumlu olan ofistir. IMAS, Cenevre Uluslararası İnsani Mayın Temizleme Merkezi'nin desteğiyle hazırlanmıştır.

IMAS'ı hazırlama, gözden geçirme ve revize etme çalışmaları; uluslararası kuruluşlar, devlet kurumları ve sivil toplum kuruluşlarının desteğiyle, teknik komiteler tarafından yürütülmektedir. Her standardın en son versiyonu, teknik komite çalışmaları hakkında bilgiler ile birlikte, http://www.mineactionstandards.org/ sitesinde bulunmaktadır. Gelişen mayın faaliyet normları ve uygulamalarını yansıtmak ve uluslararası düzenlemeler ve gereklerde meydana gelen değişiklikleri dâhil etmek amacıyla, IMAS asgari olarak üç yılda bir gözden geçirilmektedir.

1 nolu Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi 342'nci maddesi kapsamında Türkiye Cumhuriyeti sınırları dâhilinde ve görevlendirilmesi halinde yurt dışında gerçekleştirilmesi planlanan insani maksatlı mayın ve/veya patlamamış mühimmat temizliğine yönelik faaliyetler ile Millî Mayın Temizleme Standartlarını hazırlamak/güncel bulundurmaktan Milli Mayın Faaliyet Merkezi (MAFAM) D.Bşk.lığı sorumludur.

Birleşmiş Milletler tarafından hazırlanan uluslararası standartlar ışığında Milli Mayın Faaliyet Standartları (MMFS) oluşturulmuştur.

Giriş

Bu standart; mayın ve patlayıcı madde tespit faaliyetlerinde görev yapan Hayvan Tespit Sistemleri (HTS) unsurlarının iş sağlığı, güvenliği, refahı ve genel bakımına ilişkin temel ilke, usul ve esasları belirlemek maksadıyla hazırlanmıştır. Bu doküman; Mayın Faaliyeti (MF) kapsamında HTS kullanımının operasyonel etkinlik açısından kritik bir unsur olduğunu kabul etmekte ve HTS unsurlarının diğer operasyonel kapasite bileşenleri ile birlikte sahadaki görev başarısına doğrudan katkı sağladığını değerlendirmektedir.

HTS unsurlarının bakım ve refah seviyesinin sağlanması; yalnızca etik bir sorumluluk olarak değil, aynı zamanda görev emniyeti, operasyonel süreklilik ve verimlilik açısından zorunlu bir gereklilik olarak ele alınmaktadır. Bu kapsamda standart; hayvanların zorlu görevleri emniyetli, etkin ve sürdürülebilir şekilde icra edebilmesini teminen uygun beslenme, düzenli sağlık kontrolleri, fiziksel kondisyonun muhafazası, egzersiz faaliyetlerinin planlanması ve insancıl muamele ilkelerinin uygulanması dâhil olmak üzere bütüncül bakım gereksinimlerini tanımlamaktadır.

Bu standartta; HTS unsurlarının görev performansının korunması ve geliştirilmesine yönelik yaklaşım bütüncül şekilde ele alınmıştır. Bu çerçevede, görev hayvanlarının fiziksel uygunluk, zihinsel dayanıklılık, motivasyon ve koruyucu sağlık hizmetleri açısından sürekli desteklenmesi gerektiği vurgulanmaktadır.

Uygun şekilde beslenen, bakımı düzenli olarak sağlanan ve sağlık kontrolleri takip edilen hayvanların; hastalıklara karşı direnç seviyesinin arttığı, görev süresince dayanıklılık ve odaklanma kabiliyetinin geliştiği, dolayısıyla operasyonel güvenilirlik ve görev başarısına olumlu katkı sunduğu değerlendirilmektedir. Buna karşılık bakım faaliyetlerinde aksama veya ihmal meydana gelmesi durumunda; performans düşüşü, sağlık sorunlarında artış, operasyonel etkinlikte azalma ve görev güvenliğinde zafiyet oluşabileceği dikkate alınmalıdır.

Bu standart; HTS bakım ve sağlık hizmetlerine ilişkin genel bir çerçeve ortaya koymakta olup, ulusal mevzuat hükümlerinin ve Standart Uygulama Talimatlarının (SUT) yerine geçmek maksadıyla düzenlenmemiştir. Aksine, mevcut ulusal düzenlemeleri desteklemek, uygulama birliğini sağlamak ve HTS unsurlarının görev icrasına yönelik standartların operasyonel şartlara uygun şekilde uygulanabilirliğini artırmak amacıyla hazırlanmıştır.

HTS unsurlarının görev yaptığı coğrafi, iklimsel ve operasyonel şartların farklılık göstermesi nedeniyle; bu standartta belirtilen hükümlerin yerel koşullara uyarlanması gerekli görülmektedir. Bu kapsamda ulusal yetkili makamların ve MF kuruluşlarının; standardı kendi ulusal düzenlemeleri ve SUT dokümanları ile uyumlu olacak şekilde değerlendirmesi ve uygulamaya aktarması esastır. Bu yaklaşım; standardın farklı operasyonel ortamlarda geçerliliğini ve etkinliğini muhafaza etmesini sağlayacaktır.

İŞ SAĞLIĞI VE GENEL KÖPEK BAKIM KILAVUZU

1. Kapsam

Bu doküman; mayın faaliyetleri kapsamında görev yapan Hayvan Tespit Sistemleri (HTS) unsurlarının bakım, sağlık, güvenlik ve refahına yönelik uygulanacak temel usul ve esasları kapsar.

Doküman; HTS unsurlarının görev etkinliğinin sürdürülebilir şekilde korunmasını, sağlık durumlarının izlenmesini ve görev sonrası süreçlerinin kontrol altına alınmasını hedefleyen esasları içerir.

Bu kapsamda aşağıdaki faaliyet alanları tanımlanmıştır:

- HTS unsurlarına yönelik sağlık hizmetlerinin yürütülmesi ve sürekli izlenmesi,
- Tıbbi gereksinimlerin belirlenmesi ve uygulanması,
- Beslenme standartlarının planlanması ve sürdürülmesi,
- Egzersiz ve kondisyon programlarının uygulanması,
- Barınma (kulübe/tesis) standartlarının sağlanması,
- Taşıma ve sevk işlemlerinin güvenli şekilde yürütülmesi,
- Salgın hastalık risklerinin yönetilmesi,
- HTS üzerinde görülebilecek parazitlerin kontrol altına alınması,
- Emeklilik, ötanazi süreçleri ile istismar vakalarının tespiti ve önlenmesi.

Bu doküman; görevde bulunan ve görev süresi sona eren HTS unsurlarının etkinlik, güvenlik ve refah kriterleri açısından standart uygulama çerçevesini belirler.

2. Referanslar

Bu dokümanda esas alınan referanslar Ek-A bölümünde belirtilmiştir.

Referanslar; bu dokümanda atıf yapılan ve standardın uygulanmasında bağlayıcı nitelik taşıyan dokümanları ifade eder.

3. Terimler, Tanımlar ve Kısaltmalar

Bu dokümanda kullanılan terim, tanım ve kısaltmalar; MMFS 04.10 kapsamında yer alan sözlük esas alınarak kullanılmıştır.

3.1. Milli Mayın Faaliyet Otoritesi (MMFO)

MMFO; mayından etkilenen bir ülkede mayın faaliyetlerini düzenleme, yönetme ve koordine etme sorumluluğu verilen yetkili devlet kurumunu ifade eder.

Not: Türkiye Cumhuriyeti'nde MMFO'nun yetki ve sorumlulukları Milli Mayın Faaliyet Merkezi Daire Başkanlığı tarafından yürütülür.

3.2. Mayın Arama Köpeği (MAKÖ) Kuruluşu

MAKÖ kuruluşu; MAKÖ unsurları kullanılarak yürütülen faaliyetlerin planlanması, icrası ve kontrolünden sorumlu kurum/kuruluşu ifade eder.

Bu kuruluş; kamu kurumu, sivil toplum kuruluşu veya ticari işletme olabilir. MAKÖ kuruluşu; ana yüklenici, alt yüklenici, danışman veya temsilcilik olarak görev alabilir.

Bu MMFS'de geçen **"Mayın Arama Köpeği (MAKÖ) kuruluşu"** terimi, MAKÖ kullanarak mayın temizleme projeleri veya görevlerinin uygulanmasından sorumlu herhangi bir kuruluşu (devlet, Sivil Toplum Kuruluşları ya da ticari işletmeleri) ifade eder. MAKÖ kuruluşu bir ana yüklenici, alt yüklenici, danışman ya da temsilcilik olabilir.

3.3. Hayvan Tespit Sistemi (HTS)

Hayvan Tespit Sistemi (HTS); patlayıcı maddelerin buharını tespit etmek maksadıyla görev yapan hayvanlar ile bunlara bağlı tüm insan kaynağı, ekipman, tesis, yönetim ve prosedürlerin bütününü ifade eder.

HTS; aşağıdaki unsurların birleşiminden oluşur:

- Görevli hayvan unsuru,
- Eğitici personel,
- Denetleyici ve yönetici kadro,
- Tespit faaliyetinde kullanılan teçhizat,
- Barınma, eğitim ve görev tesisleri,
- Uygulama prosedürleri ve kontrol mekanizmaları.

Not: Buhar; patlayıcı maddeler dışında farklı materyallerden kaynaklanan bileşenler de içerebilir.

3.2. HTS Kuruluşu

HTS kullanılarak mayın faaliyetleri kapsamında yürütülen projeleri veya görevleri icra etmekten sorumlu olan kuruluşu ifade eder. (Kamu kurumu, sivil toplum kuruluşu veya ticari kuruluşlar dâhil)

3.3. HTS Birimi

Patlayıcı madde buharını tespit etmek maksadıyla eğitilmiş hayvan ile bu hayvanın eğitici/bakıcı personelinden oluşan birimi ifade eder.

Not 1: HTS birimleri, görev yapılan sahada ekip/yer yönetimi tarafından yönetilir ve izlenir.

Not 2: Özel olarak eğitilmiş sıçanlar ve köpekler; eğitici/bakıcı personel ile birlikte, standartlara uygun şekilde patlayıcı madde buharı tespit görevlerini yerine getiren hayvan unsurlarıdır.

3.4. Salgın Hastalık

Hızlı şekilde yayılan ve aynı anda bir bölgedeki veya belirli bir popülasyondaki çok sayıda bireyi etkileyen bulaşıcı hastalığı ifade eder.

Not 1: Belirli bir yer, bölge veya popülasyonda sürekli görülen ya da yalnızca belirli bir gruba özgü olan endemik hastalıklardan farklıdır.

3.5. PM

Mayın faaliyetleri aşağıdaki mühimmatlara karşı tepki verir;

- Mayın,
- Demet mühimmatları,
- Patlamamış mühimmat,
- Terk edilmiş mühimmat,
- Bubi tuzakları,

- Diğer düzenekler (CCW APII'de tanımlandığı gibi),
- El yapımı patlayıcılar.

3.6. Kulübe Görevlisi

Görevli hayvanların barınma alanlarının bakım ve yönetiminden sorumlu; refah, konfor ve güvenlik şartlarının sağlanmasını temin eden personeli ifade eder.

3.7. Beslenme

Görevli hayvanların sağlık, gelişim ve görev etkinliğinin sürdürülebilmesi için gerekli gıdanın sağlanması ve temin edilmesine yönelik süreçleri ifade eder.

3.8. Karantina

Bulaşıcı hastalıkların yayılımını önlemek maksadıyla uygulanan zorunlu izolasyon veya kontrollü hareket kısıtlaması sürecini ifade eder.

4. Sağlık Hizmeti

4.1. Genel

Görevli hayvanların iyi fiziksel ve zihinsel sağlık durumunda bulunması temel şarttır. Hastalıklara direnç, fiziksel uygunluk, canlılık, dayanıklılık ve motivasyon; HTS sisteminin sürdürülebilir şekilde görev yapabilmesi için kritik unsurlardır.

Bu gereksinimler; sistematik sağlık hizmetleri, düzenli takip, uygun bakım faaliyetleri ile birlikte insancıl yaklaşıma dayalı eğitim ve olumlu davranışların pekiştirilmesi esasına göre sağlanır.

4.2. İlk Tarama

Genetik olarak miras alınan hastalıklar dâhil olmak üzere; hayvanın görev etkinliğini ve görev yeterliliğini olumsuz etkileyebilecek riskler bulunmaktadır. Bu nedenle, eğitim için hayvan seçimi yapılmadan önce ilk tarama uygulanır.

- İlk tarama süreci aşağıdaki unsurları kapsar:
- Genel sağlık durumunun değerlendirilmesi,
- Genel fiziksel uygunluğun tespiti amacıyla veteriner muayenesi,
- Davranışsal uygunluk ve öğrenme kapasitesinin değerlendirilmesi.

4.3. Başlıca Sağlık Gereksinimleri

Hayvanların görev faaliyetlerini güvenli ve etkin şekilde sürdürebilmesi maksadıyla, fiziksel ve zihinsel unsurları kapsayan bütüncül bir sağlık hizmeti yaklaşımı uygulanır.

Bu yaklaşım; hayvanların görev kapsamında karşılaşacağı zorlayıcı fiziki ve psikolojik şartlara haır olmasını sağlamayı hedefler.

Başlıca sağlık gereksinimleri aşağıda belirtilmiştir:

- Yoğun fiziksel çalışmaya uygun, yeterli ve dengeli beslenme,
- Yaygın hastalıklara karşı düzenli aşılama,
- Düzenli tüy bakımı ile birlikte tırnak, kulak ve diş kontrolleri ve gerekli tedavilerin uygulanması,
- Gerekli görülen durumlarda kanser vb. Hastalıklar için deri kontrollerinin yapılması,

- Fiziksel ve zihinsel egzersiz faaliyetlerinin planlanması ve uygulanması,
- Hijyen şartlarının yüksek standartta sağlanması,
- Yeterli kulübe/barınak tesislerinin temini ve idamesi,
- Nitelikli veteriner desteğinin sağlanması,
- Taşıma faaliyetlerinin uygun tesis ve usullerle yürütülmesi.

4.4. Egzersiz

Hayvanların görev etkinliğini sürdürebilmesi için düzenli egzersiz uygulanması esastır. Egzersiz faaliyetleri günlük olarak kayıt altına alınır ve izlenir.

Egzersiz türü ve süresi; hayvanın yaşı, kondisyon durumu ve bireysel ihtiyaçları dikkate alınarak planlanır.

Egzersiz programlarının amacı;

- Fiziksel dayanıklılığı artırmak,
- Zihinsel uyanıklığı sürdürmek,
- Sıkılma ve stres kaynaklı davranış bozukluklarını önlemek,
- Görev motivasyonunu artırmaktır.

Uygulanabilecek egzersiz faaliyetleri aşağıda belirtilmiştir:

- Oyun temelli aktiviteler,
- Sosyal etkileşim faaliyetleri,
- Yürüyüş, koşu ve kondisyon çalışmaları,
- Uygun parkur çalışmaları,
- Yüzme veya koşu bandı uygulamaları.

Geçici veya küçük barınaklarda tutulan hayvanlarda hareketsizliğe bağlı fiziksel ve davranışsal sorunların oluşmasını önlemek maksadıyla egzersiz sıklığı artırılır ve ilave zihinsel uyarım sağlanır.

5. Sağlık Kontrolü

5.1. Genel Sağlık Kontrolü

Hayvanlar, sağlık sorunları bulunsa dahi bazı durumlarda görev faaliyetlerine devam edebilir. Bu nedenle, hayvanlardan sorumlu personel; hastalık, yaralanma veya performans düşüklüğüne işaret eden belirtileri sürekli takip eder.

- Sağlık hizmetleri kapsamında aşağıdaki hususlar düzenli şekilde yürütülür:
- Parazit kontrolleri,
- Hastalık ve yaralanma belirtilerine yönelik gözlemler,
- Düzenli tüy bakımı ve genel bakım faaliyetleri,
- Günlük sağlık kontrolleri,
- Hayvanın tıbbi kayıtlarının düzenli olarak güncellenmesi.

Bu kontrollerin tamamı, hayvanın tıbbi kaydına işlenir ve gerektiğinde veteriner değerlendirmesi ile desteklenir.

5.2. Tıbbi Kayıtlar

Her görevli hayvan için detaylı bir tıbbi kayıt sistemi oluşturulur ve güncel tutulur. Bu kayıtlar asgari olarak aşağıdaki bilgileri içerir:

- Aşı geçmişi,
- Koruyucu tedavi uygulamaları,
- Parazit kontrol ve tedavi programları,
- Hastalık, yaralanma ve tedavi kayıtları,
- Günlük sağlık kontrol kayıtları.

Ek-B, belgelendirilmesi gereken temel sağlık hizmeti unsurlarını özetlemektedir.

Aşı kayıtları düzenli olarak tutulur ve güncellenir. Bazı bölgelerde aşı uygulamaları ve tıbbi kayıtların tutulmasına yönelik ulusal düzenlemeler yürürlükte olabilir. Bu durumlarda tüm HTS kuruluşları ilgili ulusal düzenlemelere uymakla yükümlüdür.

5.3. Günlük Sağlık Kontrolleri

Görevli hayvanlar; her çalışma gününde görev öncesinde, görev sırasında ve görev sonrasında HTS bakıcı personeli tarafından muayene edilir.

Herhangi bir belirti veya anormallik tespit edilmesi durumunda, durum derhâl HTS Ekip Lideri/Komutanı'na bildirilir. Günlük sağlık kontrol sonuçları hayvanın tıbbi kaydına işlenir.

Ciddi sağlık sorunları veya uygulanan tedavilere yanıt vermeyen durumlar, ileri tetkik maksadıyla veteriner hekime bildirilir.

Önerilen günlük sağlık kontrol kriterleri Ek-B'de belirtilmiştir.

Sağlık kontrolünden geçemeyen hayvanlar; tamamen iyileşene kadar görev faaliyetlerinden çekilir.

5.4. Kapsamlı Sağlık Kontrolleri

Görevli hayvanların kapsamlı sağlık muayenesi en geç üç ayda bir yapılır.

Muayeneler, nitelikli veteriner hekim tarafından icra edilir. Veteriner hekimin bulunmadığı durumlarda, muayene uygun yeterliliğe sahip HTS Ekip Lideri/Komutanı veya eğitmen personel tarafından gerçekleştirilir.

Muayene sonuçları hayvanın tıbbi kaydına işlenir.

Önerilen periyodik sağlık kontrol kriterleri Ek-B'de belirtilmiştir.

5.5. HTS Eğitim Gereksinimleri

Hayvan bakımından doğrudan sorumlu olan tüm HTS personeli (bakıcı personel ve kulübe görevlileri dâhil); hayvan bakımının yürütülmesi ve sürdürülebilirliğinin sağlanmasına yönelik temel eğitimi almak zorundadır.

HTS bakıcı personeli, ekip liderleri ve eğitmenler için gerekli yeterlilik esasları ilgili eğitim dokümanlarında belirtilir.

5.6. HTS Tıbbi Desteği

HTS kuruluşları; görevli hayvanların sağlık hizmetlerine öncelik verir ve mümkün olan tüm tıbbi önlemlerin alınmasını sağlar.

Hayvanların görev sırasında sağlık güvenliğini sağlamak maksadıyla aşağıdaki tedbirler uygulanır:

a. Sahada, acil tıbbi müdahale sağlayabilecek nitelikli personel bulundurulur.

b. Acil tedaviler için gerekli tıbbi teçhizat çalışma alanlarında hazır bulundurulur.

c. HTS acil tahliye planı hazırlanır. Bu plan; hayvanların tehlikeli alanlardan güvenli şekilde çıkarılması, sahada ve taşıma sürecinde bakımının sağlanması için uygulanacak usul ve esasları içerir. Ayrıca hayvanların en yakın uygun veteriner tesisine hızlı ve güvenli şekilde ulaştırılmasına yönelik güzergâhlar belirlenir.

6. Beslenme Gereksinimleri

6.1. Genel Beslenme Gereksinimleri

HTS kuruluşları; görevli hayvanların bireysel ihtiyaçlarına uygun beslenme gereksinimlerinin karşılanmasını sağlar.

Kapsamlı bir beslenme planı; her hayvan için önerilen besin, mineral ve vitamin oranlarını içerecek şekilde hazırlanır.

Her hayvan için uygulanan beslenme programı günlük olarak kayıt altına alınır ve düzenli şekilde izlenir.

6.2. Yiyecek Gereksinimleri

HTS unsurlarına sahip kuruluşlar; görevli hayvanların ideal sağlık durumunu ve enerji seviyelerini sürdürebilmesi için gerekli gıda miktarını sağlar.

Her hayvanın ağırlık durumunu gösteren aylık kayıt tutulur ve takip edilir.

Önemli kilo değişiklikleri veya dışkı bileşiminde belirgin farklılıklar gözlemlenmesi durumunda; hayvanın sağlık durumu ve görev performansının korunması maksadıyla beslenme programında gerekli ayarlamalar yapılır.

Kilo kaybı veya kilo artışı tespit edildiğinde; nedenin belirlenmesi amacıyla hayvan nitelikli veteriner hekim tarafından muayene edilir.

Gıdaların hijyenik ve güvenli şekilde saklanabilmesi için iklim kontrollü uygun tesisler sağlanır.

Depolanan gıdalar için aflatoksin testini de kapsayan bir kalite kontrol süreci oluşturulur.

6.3. Su Gereksinimleri

Görevli hayvanlara; insanlara sunulan su ile aynı kalitede temiz içme suyuna düzenli erişim sağlanır.

İshal vb. Sağlık sorunları bulunan veya yüksek sıcaklık koşullarında görev yapan hayvanlara ilave su desteği sağlanır.

Günlük su tüketimi izlenir. Normal tüketimden belirgin sapmalar tespit edilmesi durumunda gerekli inceleme yapılır.

7. Kulübe Gereksinimleri

7.1. Temel Kulübe Gereksinimleri

Görevli hayvanların barınma ihtiyaçlarının karşılanması maksadıyla; temizlik şartlarını sağlayan, hayvan sağlığını ve refahını destekleyen, stres faktörlerini azaltan uygun kulübe tesislerinin oluşturulması esastır.

Temel kulübe tesisleri için asgari gereksinimler aşağıda belirtilmiştir:

- **Yeterli Alan:** Kulübe, hayvanın fiziksel ve ruhsal refahını destekleyecek şekilde serbest hareket etmesine ve doğal davranışlarını sergilemesine imkân sağlayacak büyüklükte olmalıdır.

- **Uygun Çevresel Koşullar:** Kulübe; sıcaklık, nem, aydınlatma ve beklenmeyen gürültü gibi çevresel etkileri kontrol altında tutacak şekilde düzenlenmelidir. Ortamın doğal yapısının korunması maksadıyla mümkün olduğunca doğal ışık kullanılmalıdır.

- **Temizlik ve Hijyen:** Hastalık risklerini azaltmak için kulübeler düzenli ve titizlikle temizlenmelidir. Yaşam alanları, egzersiz alanları ve beslenme alanları dâhil olmak üzere tüm alanların rutin dezenfeksiyonu sağlanmalıdır.

- Kulübe tesisleri, görevli hayvanların genel sağlık durumunu ve refahını sürdürebilmek maksadıyla aşağıdaki ilave şartları sağlayacak şekilde planlanır:

- **Düzgün Havalandırma:** Kulübelerde yeterli hava sirkülasyonu sağlanarak yüksek kaliteli hava korunur. Bu uygulama, solunum yolu rahatsızlıklarının önlenmesi açısından zorunludur.

- **Zenginleştirme Unsurları:** Kulübelerde; hayvanların dinlenme ihtiyacını karşılamanın yanında zihinsel uyarım ve fiziksel aktiviteyi destekleyen uygun zenginleştirme materyalleri bulunur.

- **Yiyecek ve Su Erişimi:** Hayvanların sürekli temiz suya erişimi sağlanır. Ayrıca özel beslenme ihtiyacı bulunan hayvanlar için gerekli gıda erişimi temin edilir.

- **Gözlem ve İzleme İmkânı:** Kulübeler; hayvanların sürekli izlenebilmesini sağlayacak şekilde düzenlenir. Hayvanların ihtiyaçlarının karşılandığının kontrolü için yeterli aydınlatma sağlanır.

- **Sosyalleşme İmkânı:** Kulübeler; hayvanların sosyal ihtiyaçlarını karşılayacak şekilde günlük insan teması ve/veya diğer hayvanlarla kontrollü etkileşime imkân verecek şekilde planlanır.

- **Güvenlik ve Emniyet:** Barınak tasarımı; yırtıcı hayvanlar ve olumsuz çevresel koşullar gibi dış tehditlere karşı koruma sağlayacak şekilde güvenli ve emniyetli olmalıdır.

- **Kayıtlı Temizlik Programı:** Kulübelerde uygulanacak temizlik ve dezenfeksiyon faaliyetleri yazılı bir program dâhilinde yürütülür ve kayıt altına alınır.

7.2. Kalıcı Kulübe Tesisi

Kulübe; öncelikle hayvanın dinlenme ve uyku alanıdır. Bu nedenle, kulübeye yalnızca yetkili personelin girişine izin verilir.

Kulübeye giriş yetkisi; eğitici personel, öğretici personel veya kulübe görevlileri gibi sorumlu personel ile sınırlıdır. Yetkisiz personel, sorumlu personelin izni olmadan kulübeye giremez.

Yangın ve diğer acil durumlara yönelik tahliye ve müdahale planları hazırlanır. HTS bakım personeli bu usuller konusunda eğitilir.

Kalıcı kulübe tesislerine ilişkin ayrıntılı öneriler Ek-C'de belirtilmiştir.

7.3. Geçici Kulübe Tesisi

Geçici kulübeler; genellikle uzak bölgelerde yürütülen operasyonlar sırasında kurulur. Mümkün olan durumlarda, 7.1 maddesinde belirtilen temel kulübe gereksinimlerinin tamamı geçici kulübeler için de sağlanır.

Geçici kulübeler farklı malzemelerden oluşturulabilir. Bazı durumlarda taşıma kafesleri kısa süreli kulübe olarak kullanılabilir.

Hayvanlar geçici kulübelerde uzun süre hareketsiz bırakılmaz. Hayvanların günlük egzersiz yapabilmesi için belirli aralıklarla kulübeden çıkarılması sağlanır.

Operasyonların HTS kullanımı ile iki haftadan uzun süre devam etmesi hâlinde, geçici kulübelerin kalıcı kulübe standartlarına yükseltilmesi değerlendirilir.

Geçici kulübe tesislerinin kurulmasında aşağıdaki asgari şartlar sağlanır:

- Kulübe temiz, sıcak, kuru ve iyi havalandırılmış olmalıdır.
- Soğuk iklim koşullarında kulübenin sıcaklığını korumak için gerekli tedbirler alınır.
- Kulübenin hem sıcak hem iyi havalandırılmış tutulması zor olabileceğinden, uygun denge sağlayacak bir yöntem uygulanır.
- Uyku alanı; blok veya destekler üzerine yerden yaklaşık 10 cm yükseltilmiş olmalıdır.
- Hayvanların haşerelerden ve parazitlerden korunması için gerekli önlemler alınır.
- Kulübe; hayvanlarda strese neden olabilecek dikkat dağıtıcı veya rahatsızlık verici unsurlardan mümkün olduğunca uzak konumlandırılır.
- Farklı tür hayvanlar (ör. fareler) ayrı kafeslerde tutulur.
- Aynı kulübede en fazla iki köpek barındırılır. Köpekler yalnızca uyumlu olmaları durumunda birlikte tutulur.
- Hayvanların her zaman temiz içme suyuna erişimi sağlanır. Ayrıca köpeklerin yıkanması ve kulübelerin temizlenmesi için de temiz su temin edilir.

7.4. Karantina Gereksinimleri

Hayvanlar; hastalıkların veya parazitlerin bulaşmasını önlemek maksadıyla karantinaya alınır.

Kulübede diğer hayvanlarla bir araya getirilmeden önce, ilk taramadan geçmesi gereken yeni gelen hayvanlar için karantina süreci uygulanması zorunludur.

Uygun durumlarda; hem eğitim hem de operasyon maksatlı olarak bir ülkeye getirilen veya başka bir ülkeye görev maksadıyla gönderilen eğitimli hayvanlar için de ilgili ülkenin ulusal karantina gereksinimleri dikkate alınır.

Karantina süreçleri; maliyetli ve zaman alıcı olabileceğinden, planlamanın erken safhalarında değerlendirmeye alınmalı ve gerekli kaynak planlaması yapılmalıdır.

Karantina alanları kurulurken ve işletilirken aşağıdaki şartlar sağlanır:

- Karantina alanı, diğer hayvan kulübelerinden en az 30 metre uzakta konumlandırılır.
- Karantina kulübeleri, diğer kulübelerden ayrı su kaynağı, drenaj ve kanalizasyon sistemi ile desteklenir.
- Karantina kulübeleri; bakteri, virüs ve parazit taşıyabilecek diğer hayvanlar ile kuşların girişini engelleyecek şekilde inşa edilir ve korunur.
- Tıbbi tedaviler sonrası oluşan atık ürünler, bulaşma riskini önlemek maksadıyla uygun şekilde bertaraf edilir.
- Salgın hastalıkların tedavisi sırasında oluşan atık ürünler, uygun yöntemlerle yakılarak imha edilir.
- Çevresel temas yoluyla bulaşmayı önlemek maksadıyla, karantinaya alınan hayvanlar ile diğer hayvanlar için ayrı egzersiz alanları oluşturulur.

➢ Karantina alanı ile normal kulübe alanları arasında görev yapan personel; hastalık veya parazit bulaşmasını önlemek için dezenfeksiyon uygulamaları ile birlikte kıyafet, eldiven ve bot değişikliği gibi tedbirleri uygular.

➢ Karantinaya alınan hayvanlar ile karantina kulübelerinde kullanılan giysi ve teçhizat; diğer hayvanlara ait giysi ve teçhizattan ayrı muhafaza edilir.

8. Hayvanların Taşınması

8.1. Hayvanların Genel Taşınması

Hayvanların taşınması sırasında aşağıdaki usul ve esaslar uygulanır:

➢ Taşıma sırasında hayvana; kendi eğiticisi veya hayvanın güvendiği yetkili bir personel refakat eder.

➢ Hayvanlar taşıma sürecinde gereksiz yere gözetimsiz bırakılmaz.

➢ Hayvanlar; her zaman taşımaya uygun kafeslerde veya özel tasarlanmış hayvan taşıma araçlarında taşınır.

➢ Hayvan, araç içerisinde taşınırken; aşırı ısınmayı önlemek maksadıyla hayvan bölmesinin pencereleri yansıtıcı film veya uygun yalıtım malzemesi ile desteklenir.

➢ Köpeklerin araçlara bindirilmesi ve indirilmesi sırasında her zaman yardım sağlanır. Alçak araçlarda biniş/iniş için uygun kaldırma noktaları bulunur. Yüksek araçlarda biniş/iniş esnasında hayvanlar bakıcının omzuna alınarak taşınmaz; güvenli kaldırma ve yönlendirme yöntemi uygulanır.

➢ Taşıma sırasında, özellikle sıcak iklim koşullarında araçlar hareketsiz iken yeterli havalandırma sağlanır.

➢ Hayvan bölmesi veya kafesi; kuru tutulur ve egzoz dumanı ile tozdan korunur.

➢ Hayvanlar tozlu yollarda açık araçlarla taşınıyorsa; diğer araçlardan kaynaklanan toz etkisini azaltmak maksadıyla konvoy düzeni buna uygun şekilde planlanır.

➢ Uluslararası hava taşımacılığında kullanılan hayvan kafesleri; Uluslararası Hava Taşımacılığı Birliği tarafından yayımlanan düzenlemelere uygun olmalıdır. Aynı kafes boyutlandırma esasları kara ve deniz taşımacılığı için de uygulanabilir.

8.2. Taşıma Kafesi Gereksinimleri

Hayvanların taşınmasında kullanılan taşıma kafeslerinin güvenlik, konfor ve uygulama kolaylığı açısından belirli standartları karşılaması zorunludur. Hayvan taşımacılığında aşağıdaki asgari şartlar sağlanır:

➢ **Yapı Malzemesi:** Taşıma kafesleri; dayanıklılık, temizlik ve dezenfeksiyon kolaylığı sağlayacak şekilde fiberglas, metal veya sert plastikten üretilir. Ahşap kafesler temizleme ve dezenfeksiyon güçlüğü nedeniyle rutin kullanım için uygun değildir. Ahşap kafesler ayrıca yeterli mukavemet sağlamadığından büyük hayvanların taşınmasında kullanılmaz.

➢ **Çerçeve ve Yapı:** Kafes; çıkıntılı saplamalar veya civatalar içermeyen, sağlam ve güvenli bir yapıya sahip olmalıdır. Aşırı sıcak veya aşırı soğuk iklim koşullarında metalin ısı iletkenliği nedeniyle tamamen metal kafes kullanımı önerilmez.

➢ **Kapı Tasarımı:** Kafes kapısı; güvenli şekilde sabitlenmiş çubuklar, kaynaklı ağ veya pürüzsüz metal ile donatılmış, menteşeli veya sürgülü bir sistemde olmalıdır. Kapı mekanizması hayvanın kaçmasına veya yaralanmasına imkân vermeyecek şekilde tasarlanır.

➢ **Kafes Boyutu:** Kafes; hayvanın rahatça hareket etmesine ve dönmesine izin verecek genişlikte olmalı, ancak taşıma sırasında yaralanmaya sebep olabilecek kadar büyük olmamalıdır.

➢ **Zemin Kaplaması:** Kafes tabanı; kaymayı önleyen ve kaymaya dayanıklı bir malzeme ile kaplanmalıdır. Bu uygulama, kaymaya bağlı yaralanmaların önlenmesi açısından zorunludur.

➢ **Havalandırma:** Kafes; yeterli hava akışı sağlayacak şekilde düzenli aralıklarla dağıtılmış havalandırma delikleri içermelidir. Bu açıklıklar; hayvanın burun veya pençelerini dışarı çıkarmasını engelleyecek şekilde tasarlanır.

8.3. Taşımadan Sonra İyileşme

Hayvanlar yeni bir bölgeye sevk edildikten sonra; ortama uyum sağlamaları için en az iki gün dinlenme/iyileşme süresi tanınır.

Sık taşınan hayvanların iyileşme süresi, nadiren taşınan hayvanlara göre daha kısa olabilir. Bu husus, hayvanın genel sağlık durumu ve stres seviyesi dikkate alınarak değerlendirilir.

9. Bulaşıcı ve Salgın Hastalıklar

Birçok hastalık bulaşıcıdır. En yüksek risk grubunu ise salgın hastalıklar oluşturur. Hayvanlarda en yaygın görülen salgın hastalıklar; çoğunlukla ishal ve kusmaya neden olan sindirim sistemi kaynaklı hastalıklardır.

HTS kuruluşları; mayın faaliyetlerinde kullanılan hayvanlar arasında bulaşıcı ve salgın hastalıkların yayılımını önlemek ve yönetmek maksadıyla yazılı protokoller oluşturur.

Bu protokoller asgari olarak aşağıdaki tedbirleri kapsar:

➢ **Hijyen ve Aşılama:** Kuruluşlar; özellikle sindirim sistemi rahatsızlıkları ve solunum yolu enfeksiyonlarına yol açabilecek bulaşıcı hastalıkların önlenmesi için hijyen uygulamalarını sürekli yürütür ve tüm hayvanların aşılarının güncel olmasını sağlar.

➢ **Acil Karantina Önlemleri:** Bulaşıcı veya salgın hastalık şüphesi durumunda etkilenen hayvanlar derhâl karantinaya alınır.

➢ **Operasyonel Geri Çekme Değerlendirmesi:** Bir hayvan operasyon sırasında salgın hastalık belirtileri gösteriyorsa, ilgili hayvan görev faaliyetlerinden çekilir. Gerektiğinde aynı alanda görev yapan diğer hayvanlar da risk değerlendirmesi kapsamında operasyon dışına alınır.

➢ Salgın hastalık şüphesi veya tespiti durumunda, bulaşmanın yayılmasını önlemek maksadıyla aşağıdaki tedbirler uygulanır:

➢ **Ayrı Barınma ve Egzersiz**: Değerlendirme süresince tüm hayvanlar ayrı alanlarda barındırılır. Çapraz bulaşmayı önlemek maksadıyla egzersiz faaliyetleri farklı alanlarda icra edilir.

➢ **Tesislerin Dezenfeksiyonu:** Bir kulübede salgın hastalık şüphesi bulunması durumunda, tüm hayvanlar dışarı çıkarılarak muayene edilir. Kulübe ve ilgili tesisler tamamen dezenfekte edilir. Hayvanların kullandığı alanlar, enfeksiyon teyit edilene kadar kısıtlı bölge olarak belirlenir.

➢ **Hayvanların İzlenmesi ve Ayrılması:** Enfeksiyon oranları belirlenirken hayvanlar izole tutulur. Tespit edilen enfekte hayvan(lar) için derhâl karantina uygulanır.

➢ **Raporlama Yükümlülüğü:** HTS kuruluşu, salgın hastalık vakalarının tamamını MMFO'ya ve ilgili diğer kuruluşlara bildirir.

10. Hayvanların Emekliliği

HTS kuruluşları; görev süresi sona eren hayvanların emekliliği ve sahiplendirilmesine ilişkin yazılı bir süreç oluşturur ve uygular.

Kuruluşlar; hayvanların refahını esas alarak, emeklilik dönemini güvenli ve uygun şartlarda geçirebilecekleri ortamlara yerleştirilmesini sağlar.

Bu süreç aşağıdaki yöntemleri içerebilir:

- Uygun şartları sağlayan özel ailelere sahiplendirme,
- Emeklilik tesislerine yerleştirme,
- Bakıcı personel refakati ile yaşamını sürdürmesi,
- Sürekli tıbbi bakım ve izlem imkânına erişimin sağlanması.

11. Hayvanların Ötanazisi

Hayvanların ötanazisi; etik kurallar ve usule uygunluk esas alınarak uygulanır.

Ötanazi uygulanmasının gerekli görülebileceği durumlar aşağıda belirtilmiştir:

- Kronik ve tedavi edilemeyen rahatsızlıklar,
- Kritik yaralanmalar,
- Ölümcül hastalıklar,
- Yaşlanmaya bağlı dejeneratif durumlar,
- Yönetilemeyen saldırgan davranışlar,
- Bulaşıcı hastalıklar.

12. Yasal ve Mevzuata Uygunluk

HTS kuruluşları; hayvanlarla yürütülen tüm faaliyetlerin ilgili ulusal mevzuata uygun şekilde icra edilmesini sağlamakla yükümlüdür.

MMFO ve HTS kuruluşları; yasal ve düzenleyici çerçevelerde meydana gelen değişikliklere bağlı olarak uygulamalarını ve bilgilendirme süreçlerini düzenli şekilde günceller.

13. Değerlendirme ve Sürekli İyileştirme

HTS kuruluşları; kalite güvencesi ve kalite kontrol faaliyetlerini kapsayan kapsamlı bir program uygular.

Bu program; usullerin ve sonuçların rutin kontrollerini, sistematik değerlendirmelerini ve periyodik gözden geçirme faaliyetlerini içerir.

Hayvan bakım ve yönetim uygulamalarının etkinliğini artırmak maksadıyla; hayvan performansı ve refahına ilişkin süreçlerin sürekli iyileştirilmesi esas alınır.

Program; yöneticilerden ve operasyonel personelden alınan geri bildirimlerin aktif şekilde değerlendirilmesini teşvik eder.

Daha fazla bilgi için MMFS 07.30 dokümanına bakınız.

14. Çevresel Hususlar

HTS kuruluşları, HTS operasyonlarının ve barınma tesislerinin çevresel etkisini değerlendirir ve en aza indirir. Bu, hayvanların bakımı ve yönetiminde sürdürülebilir uygulamaların hayata geçirilmesiyle sağlanır. Bu uygulamalar, atık yönetimi, ölen hayvanların bertarafı ve kaynakların verimli kullanımı gibi unsurları içerir. Daha fazla bilgi için Mayın Faaliyetinde Çevre Yönetimi ve İklim Değişikliği MMFS 07.13'e bakın.

Buna ek olarak, HTS kuruluşları hayvan bakımı ve eğitimini, onların refahını ve etkinliğini sağlamak için yerel çevre koşullarına uyarlar (iklim, arazi yapısı ve yerel bitki örtüsü ve bakım ve eğitim yöntemlerini uygun hale getirme gibi faktörleri dikkate alarak).

15. Sorumluluklar

15.1. Millî Mayın Faaliyet Otoritesi (MMFO)

MMFO veya MMFO'nun yetki verdiği kuruluşlar aşağıdaki hususları yerine getirir:

- MF programı kapsamında HTS kullanımına ilişkin ulusal standartları, düzenlemeleri ve ilgili yönergeleri; iş sağlığı ve güvenliği ile genel hayvan bakımı esaslarını içerecek şekilde hazırlar, geliştirir, yürürlüğe koyar ve uygular.

- Uygulanabilir olduğu durumlarda; çalışan hayvanların sağlık ve güvenliğine ilişkin milli düzenlemeler, milli standartlar ve akreditasyon süreçlerini tesis eder. HTS unsurlarının ve bakıcı personelin operasyonel yeterlilik testlerine tabi tutulmasını sağlar.

- (İlgili detaylar için "Hayvan Tespit Sistemleri ve Eğiticilerin Akreditasyonu ile Operasyonel Testleri" başlıklı MMFS dokümanına bakınız.)

- MF programı kapsamında HTS kullanımını etkileyebilecek endemik hastalıklar ve sağlık riskleri hakkında mayın temizleme kuruluşlarına bilgi sağlar ve gerekli koordinasyonu yürütür.

15.2. HTS Kuruluşları

- HTS kuruluşları aşağıdaki hususları yerine getirir:

- Hayvanların iş sağlığı ve genel sağlığını teminen gerekli sistemleri, usulleri ve tesis altyapısını kurar ve işletir. Bu kapsamda uygulamalar; ulusal standartlar ile MF programı kapsamında HTS kullanımına ilişkin yürürlükte bulunan diğer düzenlemelerle uyumlu şekilde yürütülür.

- Ulusal standartların ve düzenleyici dokümanların bulunmadığı durumlarda; MMFS 09.40, MMFS 09.41 ve bu standardın hükümleri esas alınır.

- Hayvanların iş ve genel sağlık hizmetlerinden sorumlu tüm personelin; görev gereklerine uygun şekilde eğitimli, yetkin ve nitelikli olmasını sağlar. Bu kapsamda HTS bakıcı personeli, ekip liderleri ve eğiticiler için belirlenen yeterlilik kriterleri uygulanır.

- (İlgili detaylar için "HTS Bakıcıları, Ekip Liderleri ve Eğiticileri İçin Gerekli Yeterlilikler" dokümanına bakınız.)

- Salgın hastalık vakalarının tamamını; diğer HTS kuruluşlarına ve Milli Mayın Faaliyet Otoritesine (MMFO) gecikmeksizin bildirir.

- Gerekli görülen durumlarda; hayvanlar için uygun veteriner desteğinin mevcut olmasını sağlar ve sürekliliğini temin eder.

- HTS iş sağlığı ve genel sağlık hizmetlerine ilişkin standartların oluşturulması sürecinde; MMFO'nun koordinasyon faaliyetlerine destek verir.

- HTS iş sağlığı ve genel sağlık hizmetlerine ilişkin standartlarda tutarlılığın sağlanması maksadıyla, HTS kullanan diğer kuruluşlarla gerekli koordinasyonu kurar ve sürdürür.

15.3. Bağışçılar (donörler) ve Uluslararası Kuruluşlar

Bağışçılar ve uluslararası kuruluşlar; MMFO'ya veya MMFO adına hareket eden yetkili kuruluşlara aşağıdaki hususlarda destek sağlar:

➢ Hayvanların iş sağlığı ve genel sağlığına ilişkin milli standartların, rehber dokümanların ve uygulama esaslarının geliştirilmesi ve uygulanmasına katkı sağlar.

➢ Milli bir otoritenin bulunmadığı veya işlevsel olmadığı durumlarda; HTS kullanan mayın temizleme kuruluşlarının hayvanların iş sağlığı ve genel sağlığını teminen gerekli sistem, usul ve tesis altyapısını oluşturmasına yardımcı olur ve bu süreçleri teşvik eder.

EKLER:

EK-A Referanslar

EK-B Günlük ve Üç Aylık Sağlık Kontrol Noktaları

EK-C Kalıcı Köpek Kulübesi Tesis Gereksinimleri

EK-A
Referanslar

Aşağıdaki dokümanlar, bu metinde atıf yoluyla bu standardın bir parçası haline gelen hükümler içermektedir. Tarih taşıyan referanslar için, bu yayımların sonraki değişiklikleri veya revizyonları geçerli değildir. Ancak, standardın bu bölümüne dayalı olan anlaşmaların tarafları, aşağıda belirtilen dokümanların en son versiyonlarını uygulama imkânlarını araştırmaya teşvik edilmektedir. Tarih taşımayan referanslar için, atıf yapılan dokümanın en son baskısı geçerlidir. ISO ve IEC üyeleri, hâlihazırda yürürlükte olan ISO ve EN sicil kütüklerini muhafaza etmektedir.

- MMFS 04.10, Mayın Faaliyet Terim, Tanım ve Kısaltmaları Sözlüğü
- MMFS 07.13, Mayın Faaliyetlerinde Çevre Yönetimi ve İklim Değişikliği
- MMFS 07.30, Mayın Faaliyet Kuruluşlarının Akreditasyonu
- MMFS 07.31, Hayvan Tespit Sistemleri ve Eğiticilerin Akreditasyonu
- MMFS 09.40, Hayvan Tespit Sistemleri, İlkeleri, Gereksinimler ve Kılavuzları
- MMFS 09.41, Hayvan Tespit Sistemleri (HTS) ve Kullanıcılarının Akreditasyonu ve Operasyonel Testi
- T&EP 07.31/02, Hayvan Tespit Sistemleri (HTS) bakıcıları, Ekip Liderleri ve Eğitmenleri için Gerekli Yeterlilikler

Bu referansların en son versiyonu/baskısı kullanılmalıdır. MAFAM, bu standartta kullanılan tüm referansların kopyalarını muhafaza etmektedir. MMFS'nin en son versiyonu/baskısına ilişkin sicil kütüğü MAFAM tarafından tutulmaktadır ve adresinde bulunan MAFAM internet sitesinden erişilebilir. MMFO, işverenler ve ilgili diğer kurum ve kuruluşlar, mayın faaliyet programlarına başlamadan önce bunların kopyalarını elde etmelidir.

EK-B
Günlük ve Üç Aylık Sağlık Kontrol Noktaları

Tavsiye Edilen Günlük ve Üç Aylık Sağlık Kontrolü Noktaları Tablosu

Günlük	Üç Aylık
Genel Fiziksel ve Zihinsel Sağlık	
➢ Hayvanın genel durumu değerlendirilir. ➢ Çalışma isteği, oyun davranışı ve olumlu uyaranlara tepkisi gözlemlenir.	➢ Günlük kontrollerin yanı sıra nabız, solunum ve akciğer fonksiyonları değerlendirilir. ➢ Hayvanın ağırlığı ölçülür. ➢ Yıllık olarak kan ve idrar testleri yapılır.
Deri ve Kürk Durumu	
➢ Deri ve kürk kontrol edilir. ➢ Yaralar, keneler, dikenler, keçeleşmiş kürk bölgeleri, yumrular, şişlikler ve dış parazit varlığı kontrol edilir.	➢ Deri ve kürk detaylı şekilde incelenir. ➢ Yaralar, keneler, dikenler, keçeleşmiş kürk bölgeleri, yumrular, şişlikler ve dış parazitler kontrol edilir. ➢ Dış parazit geçmişi hakkında bakıcı personel ile görüşülür. ➢ Gerekli görülmesi hâlinde dış parazit koruma uygulaması yapılır.
Uzuvlar ve Vücut Uzantıları	
➢ Bacaklar, kuyruk ve patiler/pençeler kontrol edilir. ➢ Sıcak noktalar, şiş eklemler, kuru patiler, uzun veya zarar görmüş pençeler değerlendirilir. ➢ Mantar hastalığı belirtileri araştırılır.	➢ Bacaklar, kuyruk ve patiler/pençeler kontrol edilir. ➢ Sıcak noktalar, şiş eklemler, kuru patiler, uzun veya zarar görmüş pençeler değerlendirilir. ➢ Mantar hastalığı belirtileri araştırılır.
Anal ve Genital Bölge	
➢ Anal bölge, vajina/penis ve testisler incelenir. ➢ Şişme, tahriş ve diğer anormallikler kontrol edilir.	➢ Anal bölge, vajina/penis ve testisler incelenir. ➢ Şişme, tahriş ve diğer anormallikler kontrol edilir. ➢ İç parazit geçmişi hakkında bakıcı personel ile görüşülür.
Duyu Organları	
➢ Burun, gözler, kulaklar, ağız, boğaz ve dişlerin durumu değerlendirilir. ➢ Şişme, renk değişimleri, iltihaplı diş etleri, ağız kokusu ve yabancı cisim varlığı kontrol edilir. ➢ Gevşek veya kırık dişler kontrol edilir.	➢ Burun, gözler, kulaklar, ağız, boğaz ve dişler detaylı değerlendirilir. ➢ Şişme, renk değişimleri, iltihaplı diş etleri, ağız kokusu ve yabancı cisimler kontrol edilir. ➢ Gevşek veya kırık dişler ile birikmiş tartar kontrol edilir. ➢ Gerekli görülmesi hâlinde birikmiş tartar temizlenir.
Hidrasyon ve Beslenme Durumu	
➢ İştah ve su tüketimi izlenir. ➢ Hidrasyon durumu görsel olarak kontrol edilir.	➢ Bakıcı personel ile görüşülerek iştah geçmişi ve dışkı durumu değerlendirilir.

Vücut Isısı ve Diğer Sağlık Göstergeleri	
➢ Sağlık durumuna ilişkin şüphe bulunması hâlinde vücut ısısı kontrol edilir.	➢ Vücut ısısına ilave olarak lenf düğümlerinde şişme veya hassasiyet kontrol edilir.
Profilaktikler, Tedaviler ve İlaçlar	
➢ Uygulanan tüm ilaçlar ve tedaviler kayıt altına alınır.	➢ İlaç kullanımı, parazit tedavileri, tedaviler ve diğer profilaktik uygulamalar belgelendirilir.
İstismar ve İhmal Belirtileri	
➢ İstismar veya ihmal şüphesi oluşturabilecek olağandışı davranışlar gözlemlenir ve kayıt altına alınır.	➢ İstismar veya ihmal şüphesi oluşturabilecek her türlü olağandışı davranış değerlendirilir, gözlemlenir ve belgelendirilir.
Belgelendirme	
➢ Kalite yönetim süreçlerinde belirlenen belgelendirme faaliyetleri uygun şekilde tamamlanır.	➢ Kalite yönetim süreçlerinde belirlenen belgelendirme faaliyetleri uygun şekilde tamamlanır ve kayıt altına alınır.

EK-C
Kalıcı Köpek Kulübesi Tesis Gereksinimleri

Yapı	➢ Kulübe, özel olarak inşa edilmelidir. Yapı; tuğla, briket, fayans veya uygun yüzey malzemesi ile kaplanmış ahşap gibi dayanıklı malzemelerden yapılmalıdır. ➢ Hayvanın ulaşabileceği mesafede keskin, zehirli veya tehlikeli nesneler bulunmamalıdır. ➢ Zemin, su geçirmez özellikte olmalıdır.
Sıcaklık ve Havalandırma	➢ Kulübe iyi havalandırılmalı; gerektiğinde gürültü, aşırı sıcak, soğuk, kuru hava ve neme karşı koruma sağlayacak şekilde düzenlenmelidir. ➢ İç ortam sıcaklığı, dış hava koşullarından bağımsız olarak konforlu seviyede (10-30°C) tutulmalıdır. ➢ Aşırı sıcak ve nemli koşullarda klima kullanımı gerekli olabilir. Ancak hayvanın saha koşullarına uyumunu olumsuz etkileyebileceğinden mümkün olduğunca sınırlı uygulanmalıdır.
Kulübe Boyutu	➢ Kulübe boyutu; hayvanın büyüklüğüne, kulübede barınan hayvan sayısına ve hayvanın kulübede kalma süresine göre belirlenmelidir. ➢ Kulübe; hayvanın rahatsızlık duymadan ayakta durabileceği, dönebileceği, yatabileceği ve pozisyon değiştirebileceği büyüklükte olmalıdır. ➢ Kulübenin arka kısmına yatak konulmasına uygun alan bulunmalıdır.
Aydınlatma	➢ Hayvanların her an gözlemlenebilmesi ve değerlendirilebilmesi için kulübelerde yeterli aydınlatma bulunmalıdır.
Koşu Alanı	➢ Her kulübeye bağlı ayrı bir koşu alanı oluşturulması esastır.
Görünürlük	➢ Kulübenin hemen dışındaki çevre, hayvan tarafından görülebilir olmalıdır.
İç Malzemeler	➢ Kulübe içindeki malzemeler; parazit ve hastalıkların yayılımını en aza indirecek şekilde seçilmelidir. ➢ Tüm malzemeler kolay değiştirilebilir, yıkanabilir ve kurutulabilir nitelikte olmalıdır.
Tuvalet Alanı	➢ Kulübeler, egzersiz veya tuvalet alanına yakın olmalıdır. ➢ Tuvalet alanı tamamen çevrili olmalı ve çevre çit yüksekliği yaklaşık 2 metre olmalıdır.
Hijyen	➢ Temizlik için su erişimi sağlanmalıdır. ➢ Dışkı bertarafı için hijyenik ve güvenli bir yöntem belirlenmelidir. ➢ Ulusal sağlık ve güvenlik kuralları mevcut ise uygulanmalıdır.
İçme Suyu	➢ Hayvanların sürekli olarak temiz içme suyuna erişimi sağlanmalıdır.

Yemek Hazırlama	➢ Kulübeler, hijyenik bir gıda hazırlama alanına yakın olmalıdır. ➢ Köpek maması için nem ve haşereden korunan ayrı bir depo bulunmalıdır. ➢ Taze gıda kullanılması durumunda dondurucu ve buzdolabı mevcut olmalıdır.
Temizleme/Tedavi Alanı	➢ Hayvanlar için banyo, tüy bakımı ve tedavi uygulamalarının yapılabileceği uygun alan bulunmalıdır.
Karantina Tesisi	➢ Diğer hayvanları korumak maksadıyla bulaşıcı hastalık şüphesi veya tespiti bulunan hayvanlar için ayrı bir karantina alanı bulunmalıdır.
Uyku Yeri	➢ Hayvan yatağı; yerden yaklaşık 10 cm yükseklikte bloklar veya destekler üzerine yerleştirilmeli, uygun platform oluşturulmalı ve ısı yalıtımı sağlanmalıdır.

Değişiklik Kaydı

MMFS Değişiklik Yönetimi

MMFS serisi standartlar, üç yılda bir resmi olarak gözden geçirilmektedir. Ancak bu kural, operasyonel güvenlik ve verimlilik nedenleriyle veya editoryal amaçlarla, üç yıllık dönem içinde değişiklik yapılmasını önlemez.

Bu MMFS dokümanına değişiklikle yapıldıkça, her değişiklik numaralandırılır, tarihi ve ayrıntılarıyla aşağıdaki çizelgeye kaydedilir. Değişiklik ayrıca, "değişiklik no. 1'i içerir" vs. tabirinin baskı tarihinin altına dâhil edilmek suretiyle MMFS'nin kapak sayfasında da gösterilir.

Her MMFS'nin resmi gözden geçirmesi tamamlandığında yeni baskı yayımlanabilir. Yeni baskının tarihine kadar yapılan değişiklikler ise, yeni baskıya dâhil edilir ve değişiklik çizelgesinden silinir. Değişikliklerin kaydı yeniden başlatılır ve yeni bir gözden geçirmeye kadar sürdürülür.

En son değiştirilmiş olan MMFS, (https://msb.gov.tr/Mafam) adresine yüklenmiş olan versiyondur.

No	Tarih	Değişiklik Ayrıntıları
1	01.10.2026	➢ Kapsamlı içerik düzenlemesi yapılmıştır.